

innhold

Stem!

Liten valginteresse gjør stemmeseddelen din mer verdt. Slik finner du din grønne politiker.

Side 4

Unge, radikale - og villedende?

Radikale ungdomspolitikere kan føre velgerne bak lyset, mener Fremtiden i våre hender.

Side 5

Lokalpolitikere legges ut på nettet

I all stillhet har Støyforeningen offentliggjort alle politikere som er medlemmer i foreningen. Slik finner du din bråk-maker mot støy.

Side 5

Venstrevelgere valgte grønt

Det gjorde også KrF-velgere, SV-velgere, og Senterparti-velgere. Men i langt mindre grad.

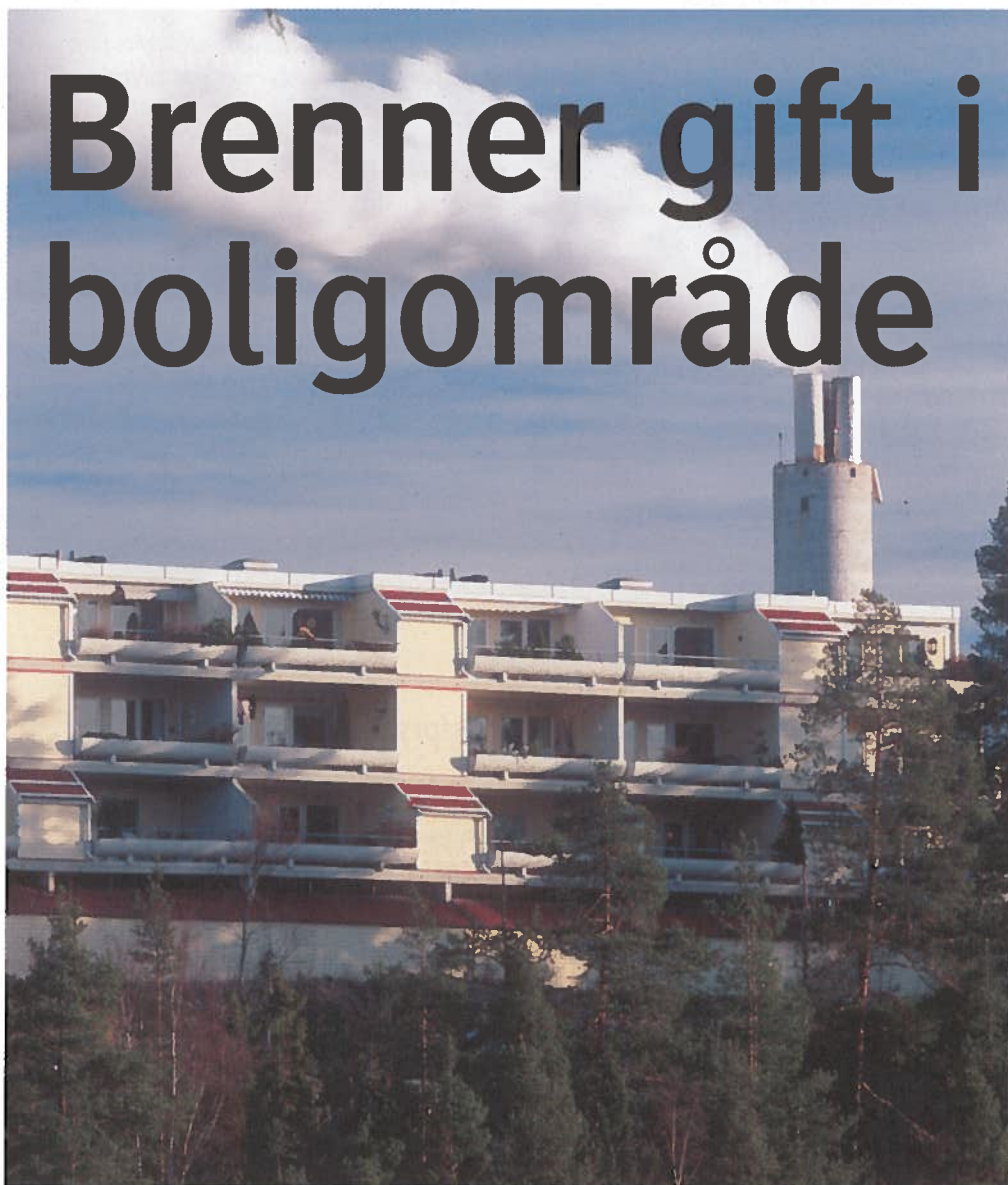
Side 6

Økologiske varer er også sprøytet

Dansk framtidsforsker påpeker at det er unaturlig å sprøyte store konsentrasjoner av "såkalte naturprodukter" på økologiske poteter.

Side 9

Brenner gift i boligområde

(Foto: Samfoto)

Pipa med det rare i: Klemetsrud forbrenningsanlegg driver hasardspill med helse og miljø, mener Naturvernforbundet.

Naturvernforbundet vil stoppe brenningen av bromerte flammehemmere på Klemetsrud forbrenningsanlegg i Oslo. — Et hasardspill med helse og miljø, mener generalsekretær Tore Killingland.

Side 3

leder

Uår

Vi har hatt det fett i vår del av verden en god stund nå. Og noen vil vel nesten mene at vi fortjener en liten knekk etter all velstanden. Nå kan det da også se ut til at knekken kommer. Men kanskje litt fortere enn vi egentlig hadde forventet.

For franske bønder føles det for eksempel neppe velfortjent når en fjerdedel av avlingene tørker bort fordi Europa er blitt en varmere verdensdel. Og hvilke konklusjoner norske jordeiere trekker når store flommer oftere enn tidligere oversvømmer eiendom som egentlig var ment for landbruk, bygg eller veier, er ikke godt å si.

Men vi er faktisk i den gunstige eller egentlig ugunstige - situasjonen at de som spår om framtidennå får mulighet til å se spådommene sine gå i oppfyllelse nesten før de er printet ut og mangfoldiggjort.

"Temperaturen vil øke med 1,4 til 5,8 grader de neste 100 årene" er en påstand vi nesten nylig har fordøyd. Og så, idet vi er i ferd med å venne oss til tanken, kommer oppfyllelsen. Og litt til. En engelsk forsker sa nylig at temperaturen faktisk kan øke med både sju og ti grader de neste 100 årene.

Temperaturøkningen er vi langt på vei enige om at vi allerede merker. Bøndene i EUs sørligste medlemsstater kan ha mistet ti millioner tonn korn i årets hetebølge, og krav om støtte i milliardklassen er ventet i Brussel. Her hjemme merker norske forsikringsselskaper og naturskadeordninger solid pågang på grunn av flommer og ras.

Da er det kanskje på tide å spørre seg hvor lenge vi kan forvente at statlige eller unionistiske støtteordninger og fond basert på helt andre forhold, skal fortsette med å lage levelige år ut av uår. Mens enkelte fortsatt kaller klimaendringene for naturlig variasjon.

Ikke kadmiumsjoek fra kunstgjødseel

Ifølge landbruksstilsynet er tilførselen av kadmium fra kunstgjødseel stabil, og tilsynet betegner situasjonen som betryggende. Dette til tross for at tilførselen hadde en svak økning fra 2001 til 2002. Kadmium i kunstgjødseel kommer fra de ulike fosforkildene som brukes i mineralgjødseelen. Siden kadmium vanskelig binder seg til jord, blir dette tungmetallet mer tilgjengelig for planter og det vaskes lettere ut til vann og vass-

drag, skriver Matportalen.no.

Produsenter og importører av fosforholdig kunstgjødseel har plikt til å rapportere hvor store mengder kadmium de omsetter via gjødseelen, og Landbruksstilsynets stikkprøver stemmer godt overens med de rapporterte tallene.

Kadmium forårsaker nyreproblemer hos mennesker, stoffet er kreftfremkallende og skader beinvevet. Det er ifølge Forurensningstilsynet også mulig at

kadmium skader forplantningsevne og foster.

Norsk Hydro skiftet i sin tid råstoffkilde for å redusere innholdet av kadmium i sin kunstgjødseel. Men ifølge Bellona bidrar Hydros fabrikker i andre land fortsatt til en betydelig mengde kadmium som til syvende og sist ender i maten. På 80-tallet inneholdt kunstgjødseel fra Norsk Hydro kadmium over grensene for spesialavfall.

2,5 millioner i forelegg

Økokrim har vedtatt forelegg på til sammen 2,5 millioner kroner til seks importører av elektriske og elektroniske produkter. Bedriftene har ikke etablert returordninger for produktene sine og ble derfor anmeldt av Statens forurensningstilsyn (SFT).

I 1999 ble importører og produsenter av datamaskiner, kjøle-

skap og andre elektriske og elektroniske (EE) produkter pålagt å samle inn avfallet. Bransjen har etablert kollektive innsamlingsordninger for avfallet, men flere bedrifter har valgt å ikke slutte seg til disse. Gratispassasjerene sparer årlig 40 millioner kroner, ifølge SFT.

Dounreay etterforskes

Atomanlegget Dounreay i nord-Scottland blir nå etterforsket for radioaktiv forurensning. Anlegget har gjentatte ganger i løpet av de siste 30 årene forurenset kystlinjen med hundretusenvis av radioaktive partikler, skriver New Scientist. Etterforskningen er igangsatt av Scottish Environ-

ment Protection Agency.

Siden målingene rundt Dounreay begynte i 1983 er det funnet partikler bestående av en rekke forskjellige radioaktive stoffer i nærheten. Fisking innen to kilometer fra anleggets utslippspunkt ble forbudt for seks år siden.

Ikke farlig å være nødhavn

Den danske Miljøstyrelsen går nå ut og beroliger danske kommuner og fylker. 14 områder skal utpekes som nødhavner for skip som lekker olje. Men det er ifølge de danske miljømyndighetene ingen grunn til å frykte en utvelgelse, for "alle eventuelle omkostninger forbundet med

å rense opp etter oljeuhell i nødhavnene, vil bli refundert".

Kalundborg Fjord, Kerteminde Bugt og Aalbæk Bugt er blant havnene Miljøstyrelsen, Forsvarsministeriet og Søfartsstyrelsen har i kikkerten, skriver avisa Information.

Gran husker

Grana ser ut til å huske snøen som falt i fjor.

Skogforsk kan melde om at granplanten husker temperaturforholdene som morplanten opplevde da den selv ble til frø. Dermed vil en granplante kunne justere herding om høsten og avherding om våren i takt med hvordan forholdene var da den selv ble til.

Forskere har til nå hatt vondt for å tro at en ung plante som gran i løpet av bare få generasjoner har tilpasset seg gjennom naturlig utvalg. Nå viser det seg at temperaturforholdene under frøformeringen har betydning for hvordan grana innretter vekstfasene i forhold til temperaturen.

Krever stans av giftige utslipp

— Et hasardspill med helse- og miljø, mener Naturvernforbundet om Klemetsrudanlegget som brenner plast med de svært skadelige miljøgiftene bromerte flammehemmere.

— Forbrenningen på Klemetsrud er en skandale som må stoppes umiddelbart, mener generalsekretær Tore Killingland i Norges Naturvernforbund

JENS P. TOLDNÆS
Natur & miljø Bulletin

Forbrenningen på Klemetsrud er en skandale som må stoppes umiddelbart, mener Naturvernforbundet. Bakgrunnen er at søppelforbrenningsanlegget på Klemetsrud i Oslo har fått Fylkesmannens velsignelse til å brenne store mengder plast med bromerte flammehemmere (BFH). Dette er en gruppe miljøgifter som kan gjøre stor skade på mennesker og natur, og som av mange er kalt den nye PCB.

Bromerte flammehemmere blir definert som farlig avfall fra og med 1. januar 2004, men inntil kan det se ut til at det er fritt fram for brenning av slikt avfall.

Generalsekretær Tore Killingland i Norges Naturvernforbund karakteriserer brenningen av bromerte flammehemmere som et hasardspill med helse og miljø.

— Avfallet er selvfølgelig ikke mindre farlig i dag enn etter nyttår, sier Killingland.

BER FYLKESMANNEN OM STOPP

Den norske avfallsforbrenningsbransjen hevder at forbrenning av BFH-avfall er uproblematisk. Det er Killingland uenig i.

— Forbrenningstester gjort i andre land viser at det er all grunn til å rope varsko advarer Killingland. Han viser til forskningsresultater fra blant annet Sverige og Japan som sterkt advarer mot å brenne avfall med slike flamme-hemmere i kommunale forbrenningsanlegg.

Norges Naturvernforbund skriver nå brev til Fylkesmannens miljøvernavdeling hvor organisasjonen ber Fylkesmannen om umiddelbart å trekke konsesjonen til Klemetsrudanlegget tilbake.

— Hvis ikke vil vi be at Statens forurensningstilsyn (SFT)

om å stanse brenningen, sier Killingland.

VIL SE PÅ MENGDENE

— Brenner dere plast med bromerte flammehemmere?

— Ikke mer enn det som finnes i husholdningsavfallet, sier direktør Gerhard Dyrbeck ved Klemetsruds avfallsanlegg.

— Betyr det at du mener mengdene er ubetydelige?

— Det vil jeg ikke si noe om foreløpig. Vi kommer til å gjennomføre en analyse i samarbeid med SFT i løpet av høsten. Tallene ventes å ligge klare ved årsskiftet. Jeg kan imidlertid forsikre om at vi tar de bromerte flammehemmerne meget alvorlig, sier han.

— Det er ille nok at store mengder BFH-avfall kommer inn i forbrenningsanlegget via husholdningsavfallet, om man ikke med viten og vilje også skal tilføre den avfallsfraksjonen som man vet medfører dannelse av miljøgifter, sier Killingland.

En forsvarlig behandling av BFH-avfall forutsetter høy forbrenningstemperatur og svært rask nedkjøling av røykgassen, ifølge Killingland. — Vi kan ikke se at dette er tilfelle ved Klemetsrudanlegget i dag.

Ifølge Naturvernforbundet har begge de to avfallsanleggene i Oslo, Klemetsrud og Brobekk, forsøkt seg på forskjellige typer miljømessig tvilsom forbrenning de senere år.

— Både kvikksølv, PCB, batterier og nå senest bromerte flammehemmere er gått i ovnene, sier Killingland.

FAKTA

Handlingsplanen mot utslipp av bromerte flammehemmere er utarbeidet av SFT og ble vedtatt av Miljøverndepartementet 30. i fjor. SFT vil ha ansvaret for å gjennomføre planen som blant annet skal se på farene ved forbrenning av bromerte flammehemmere. Imens brennes det på Klemetsrud.

notiser

Hva skal den miljøbevisste velger legge vekt på ved årets kommune- og fylkestingsvalg? - Vern av biologisk mangfold bør være like strengt som fartsgrenser, mener Arild Hermstad i Framtiden i våre hender (Innfelt). (Foto: Jens P. Toldnæs)

Mer makt enn noensinne

Med tanke på at interessen ser ut til å være rekordlav ved årets kommune- og fylkestingsvalg, kan stemmeseddelen din bli "mye verdt". Men hva skal den miljøbevisste velger legge vekt på?

JENS P. TOLDNÆS
Natur & miljø Bulletin

— Kryss av for "grønne personer", sier Naturvernforbundet. — Kommuner og fylker har mer makt en noensinne. Stem!, sier Natur og Ungdom. Miljøorganisasjonene går med dette i rette med alle som måtte mene at høsten valg ikke er viktig nok til å ta en tur på kom-munehuset 15. september.

— Hvordan kan maktforskyvninger på kommune- og fylkesplan påvirke beslutninger knyttet til

natur og miljø?

— Kommune- og fylkesplan-et får mer og mer av miljøan-svaret delegert fra sentralt hold. Partier som velger å satse på miljø vil dermed få større mulig-het til å gjøre en forskjell. Det er derfor veldig viktig å tenke miljø ved valg av parti under valget i år, sier Anders Larsen, 1. nest-leder i Natur og Ungdom.

BIOLOGISK MANGFOLD OG FARTSGRENSER

Leder Erik Solheim i Naturvern-forbundet mener det er sjelden

at de "grønne" partiene kjører lokale miljø saker fremst i valg-kampen.

— Jeg tror de taper på dette. Velgerne bør krysse for "grønne personer", uansett parti, sier han.

Finnes det en lokalpolitiker i ditt område som støtter prin-sippet om at biologisk mang-fold bør bli like bindende som fartsgrensene på veiene? spør daglig leder Arild Hermstad i Framtiden i våre hender (FIVH).

FIVH-lederen mener også at du som velger bør legge mer

vekt på politikernes og partienes meritter enn program.

— Man bør også velge kan-didater som har standpunkter når det gjelder kommunale inn-kjøp, for eksempel når det gjel-der å unngå tropisk tømmer, kjøpe økologiske matvarer eller Max Havelaarmerkede produk-ter.

Hvordan politikere vil prio-ritere avkastning i forhold til etikk når kommunen skal for-valte sine pensjonsmidler, er også spørsmål man bør stille seg, ifølge FIVH-lederen.

På villspor med ungdoms-politikerne?

Ungdomspartier er nærmest uten unntak mer radikale enn sine moderpartier — også i miljø saker. Dette kan føre velgerne bak lyset, mener Arild Hermstad i Framtiden i våre hender (FIVH).

— Særlig i de tilfellene hvor ungdomspartiet er rykende uenig med moderpartiet i saker som moderpartiet sier de prio-riterer høyt. I tillegg har vi dess-verre mange eksempler på at politikere som fremsto som miljøforkjempere i ungdom-men, forandrer standpunkt straks de kommer inn i moder-partiets rekke, sier Hermstad.

Anders Larsen i Natur & Ungdom mener frittalende ung-doms politikere kan være med på å styrke miljøpolitikken hos moderpartiet. Han får støtte av leder Erik Solheim i Natur-vernforbundet.

— Men ungdomspartiene burde bruke mer av valgkam-pen til aktuelle miljø saker. Da ville kanskje moderpartiene måtte svare for seg også, sier Solheim.

Mens FIVH mener radikale ungdoms-politikere kan føre velgerne bak lyset, mener Anders Larsen, 1. nestleder i Natur og Ungdom, frittalende ungdoms-politikere kan være med på å styrke miljøpolitikken hos moderpartiet.

Finn din støypolitiker

Plagsomt skytefelt eller motorvei nabolaget? Nå kan du finne ut hvilke lokalpolitikere som er medlem av Støyforeningen.

Hele partilag i Hedmark melder seg nå inn i Støyforeningen. Det planlagte skytefeltet er trolig årsaken.

syn til støy og lydmiljø når be-slutninger skal tas. Vi snakker tross alt om Europas største helse- og miljøproblem, hevder Johnsen.

MANGE FØRSTEKANDIDATER

Ifølge Johnsen har ikke forenin-gen den fulle oversikt over hvor mange lokalpolitikere man har som medlemmer rundt om-kring, men dette vil bli jobbet med helt fram til valgdagen 15. september.

— I vårt siste nummer av medlemsbladet Støymåleren har vi intervjuet ti lokalpolitikere. Ni av disse er førstekandidater. Det sier jo litt. Dessuten har vi enkelte hele partigrupper som medlemmer, slik som for eks-empel Åmot Høyre. Det er jo en kommune som har ekstra god grunn til å ta støyproblerne på alvor.

JENS P. TOLDNÆS
Natur & miljø Bulletin

Uten alt for mye brask og bram runder Støyforeningen, eller Norsk forening mot støy, som er det fulle og hele navnet, 40 år i år. Det blir i hvert fall uten fyr-verkeri ifølge daglig leder Tor-leif Johnsen.

Organisasjonen ønsker seg i stedet "støymabassadører" i alle landets kommunestyre og fyl-kesting.

LISTER I ALLE FYLKER

For at velgerne skal kunne finne fram til lokalpolitikere som er opptatt av støypolitikk har foreningen lagt ut fylkesvise lister med navn på politikere som er medlem i Støyforeningen.

— Her kan du finne din

Støyforeningen har lagt ut lister fra alle fylker hvor kandidater som er medlem er listet opp, slik som denne listen fra Hedmark. Oversikten finner du på www.stoyforeningen.no.

- Trond Nerberg, Hedmark fylkesting, Kystpartiet (1. kandidat)
- Line M. Rustad, Elverum, Venstre (1. kandidat)
- Arnfinn Uthus, Elverum, Senterpartiet (1. kandidat)
- Steinar Sætervadet, Elverum, Sosialistisk Venstreparti (1. kandidat)
- Reidar Åsgård, Engerdal, Arbeiderpartiet (1. kandidat)
- Erling Myhre, Rendalen, Senterpartiet (1. kandidat)
- Ole Tom Ophus, Ringsaker, Senterpartiet (3. kandidat)
- Ole Martin Norderhaug, Trysil, Arbeiderpartiet (1. kandidat)
- Willy Olsen, Åmot, Sosialistisk Venstreparti (1. kandidat)
- Tore Haugen, Åmot, Sosialistisk Venstreparti
- Ole Gustav Narud, Åmot, Senterpartiet (1. kandidat)
- Åmot Høyre er medlem som lokallag

Miljø langt nede på lista

Åtte prosent av velgerne mente at miljø var viktigste sak ved stortingsvalget i 2001. Bare Venstres velgere satte miljø høyest på prioriteringslista.

AUDUN GARBERG
Natur & miljø Bulletin

Boka "Velgere i villrede...", redigert av valgforsker Bernt Aardal, ble nylig presentert. Den analyserer velgernes holdninger ved forrige stortingsvalg og ser disse i sammenheng med tidligere valg. På spørsmål om hva som var viktigste sak ved valget svarte bare 8 prosent miljø, en liten tilbakegang fra 10 prosent i 1997.

Men lav rangering av miljø er snarere regelen enn unntaket ved stortingsvalg de siste 20 årene. Selv ved valget i 1981, da

frontene i Alta-striden sto steilt mot hverandre, satte bare 13 prosent miljø på topp. Unntaket var ved valget i 1989 da hele 37 prosent mente miljø var viktigst, bare slått av samleposten trygder, helsetiltak og eldreomsorg som 46 prosent vektla. For to år siden lå skatter og avgifter, skole, utdanning og helse høyest på prioriteringslista

TOPPKARAKTER TIL SV

Venstrevelgere er mest opptatt av miljøvern, hele 39 prosent av partiets velgere nevnte miljø blant de viktige sakene ved valget i 2001. I mellomsjiktet lig-

ger SV, Senterpartiet og KrF, med henholdsvis 14, 13 og 10 prosent. "For SVs vedkommende har tilstrømningen av velgere ført til at miljøvern ikke synes å være så viktig som før. Senest ved valget i 1997 knivete SV og Venstre om å ha de mest miljøinteresserte velgere", konstaterer Bernt Aardal i boka. De som setter miljø lavest er velgerne til Ap (5 prosent), Høyre (4 prosent) og Frp (2 prosent).

På spørsmål om hvilket parti velgerne mener har den beste miljøpolitikken ligger imidlertid SV suverent på topp med 36 prosent, Venstre havner på

andreplass med 16 prosent og Ap på bronseplassen med 10 prosent. Deretter følger KrF (7 prosent), Senterpartiet (5 prosent), Høyre (5 prosent) og til sist Frp (1 prosent).

MINDRE AKTIVE

Velgerundersøkelsen viser også at velgerne er blitt litt mindre aktive i perioden fra 1997 til 2001. Andelen som har skrevet under på opprop i løpet av de siste fire årene sank fra 30,3 prosent i 1997 til 26,9 i 2001. Andelen som hadde tatt opp en sak i et parti sank fra 14,1 til 9,6 prosent i samme periode.

Strid om helseeffekt av varmepumper

En svensk doktorgradsavhandling viser at varmepumper i eldre hus gir helseproblemer. Norske forskere tviler på at varmepumpene er årsak til problemet.

TONE MIKALSEN
Natur & miljø Bulletin

Varmepumper blir mer og mer vanlig både i Norge og Sverige. Nå viser en doktorgradsavhandling fra Uppsala universitet at risikoen for helseproblemer som for eksempel øye-, nese- og hudproblemer, er dobbelt så vanlig hos dem som bor i eldre hus der varmepumper er installert.

3200 leiligheter i hus bygd før 1961 eller tidligere er undersøkt. 44 av disse leilighetene hadde varmepumper som ekstra energikilde, skriver fagtidsskriftet "Ny teknik".

Forklaringen kan være tekniske inngrep gjort i forbindelse med installering av varmepumpen. For eksempel at ventila-

sjonen ikke fungerer tilfredsstillende eller at installeringen av varmepumpen rett og slett er feil.

— MERKELIG SAK

Seniorforsker Trygve M. Eikevik i SINTEF Energiforskning karakteriserer helseproblemene knyttet til varmepumpene som en merkelig sak.

— I eldre hus er det som regel luft-luft varmepumper som blir installert og de har betydelig lavere temperatur på varmeplaten enn elektriske ovner, noe som medfører at det ikke forekommer brente partikler som en får ved elektriske ovner. Disse varmepumpene har i tillegg luftfilter som bedrer innneklimaet, i motsetning til å forverre det som

artikkelen hevder, sier Eikevik som tror at det er andre årsaker til helseplagene.

SVAKT GRUNNLAG

Seniorrådgiver Anne Guri Selnæs i Enova sier at de ikke har vært borti at varmepumper er

helsefarlig og reagerer utvalget i undersøkelsen.

— Det er bare 1,5 prosent av det totale antallet leiligheter som har varmepumpe, og sammenlikninger med gjennomsnittet blir derfor på et meget svakt grunnlag, kommenterer hun.

Ny hybrid-bil fra Toyota

Toyota lanserer i disse dager sin nye hybrid-bil. Bilen er andre generasjon av modellen "Prius", med en motor som drives av bensin og elektrisitet. Den nye modellen er større enn sin forgjenger, men bruker mindre bensin. Forbruket er om lag halvparten av en vanlig bensinbil.

Siden lanseringen av Prius i 1997 har Toyota solgt 150 000 enheter på verdensbasis. Nå satser selskapet på å selge 300 000 årlig fra 2005.

Verdens to største bilprodusenter — GM og Ford — lover å komme med hybridbiler for privatmarkedet neste år.

Ny nasjonalpark i Nordland

Med vernet av Møysalen i Nordland har Norge fått sin tjuende nasjonalpark. Området strekker seg fra fjell til fjord. Den nye nasjonalparken er leveområde for blant annet oter og flere rovfuglarter, og inneholder i tillegg to forsteinede trolljenter.

JENS P. TOLDNÆS
Natur & miljø Bulletin

Opprettelsen av Møysalen nasjonalpark og landskapsvern-område, i Innerfjord - Øksfjorden i Nordland har Norge fått vern av en naturtype som tidligere i liten grad er tatt vare på her i landet. Landskapet er både storslagent og kontrastfylt, og strekker seg fra markante alpine fjellformer til lauvskoglier, kulturmark og åpne fjorder. Spesielt fjordene og de kystalpine terrengformasjonene i Møysalen-området representerer natur og landskapstyper som i liten grad er vernet tidligere.

— Det finnes ikke maken til dette landskapet noe sted i Norge, sier miljøvernminister Børge Brende. Han er svært fornøyd med å komme i mål med opprettelsen av Norges tjuende nasjonalpark.

KAN JAKTE OG HØSTE TANG

— Dette er det siste store om-

rådet i regionen som er lite berørt av tyngre tekniske inngrep. Vernet vil heller ikke medføre noen ekstra begrensninger i forhold til jakt, hav- og ferskvannsfiske eller høsting av tang, sier Brende.

Vernereglene er utformet slik at det ikke vil vanskeliggjøre reindriften i området som er leveområde for blant annet oter og flere rovfuglarter.

Verneområdet er lagt utenfor den planlagte og omstridte veitraséen for Lofotens fastlandsforbindelse (LOFAST).

NORGES TREDJE MINSTE, OG LITT FOR LITEN?

Områder med færrest inngrep og størst verneverdi er vernet som nasjonalpark, mens områder med større grad av menneskelig påvirkning vernes som landskapsvern-område.

Til sammen omfatter det nye verneområdet 118 kvadratkilometer, og området ligger i de tre kommunene Lødingen, Sortland

og Hadsel. Den nye nasjonalparken er imidlertid bare på 51,2 kvadratkilometer, og er således Norges tredje minste.

Naturvernforbundet, som i en årrekke har slåss mot LOFAST-utbyggingen, har også kjempet for en betydelig større nasjonalpark enn det som ble vedtatt i Statsråd sist fredag. Organisasjonen har flere ganger påpekt at den høye andelen privat grunn i området er med på å krysse nasjonalparken, mens det ideelt sett burde være naturverdiene i et område som avgjør hvilket vern man skal ha.

TROLLJENTER

Navnet Møysalen kommer fra fjellet med samme navn, som med sine 1262 meter over havet ruver sentralt i området. Toppen er formet som to pigger som stikker opp på hver side av en sal. Disse er kalt Lille Møy og Store Møy, og er i følge myten to forsteinede trolljenter.

Opprettelsen er av nasjonal-

parken og landskapsvern-området er en oppfølging av nasjonalparkplanen som ble behandlet av Stortinget våren 1993.

VELUX®
TAKVINDUER
www.VELUX.no

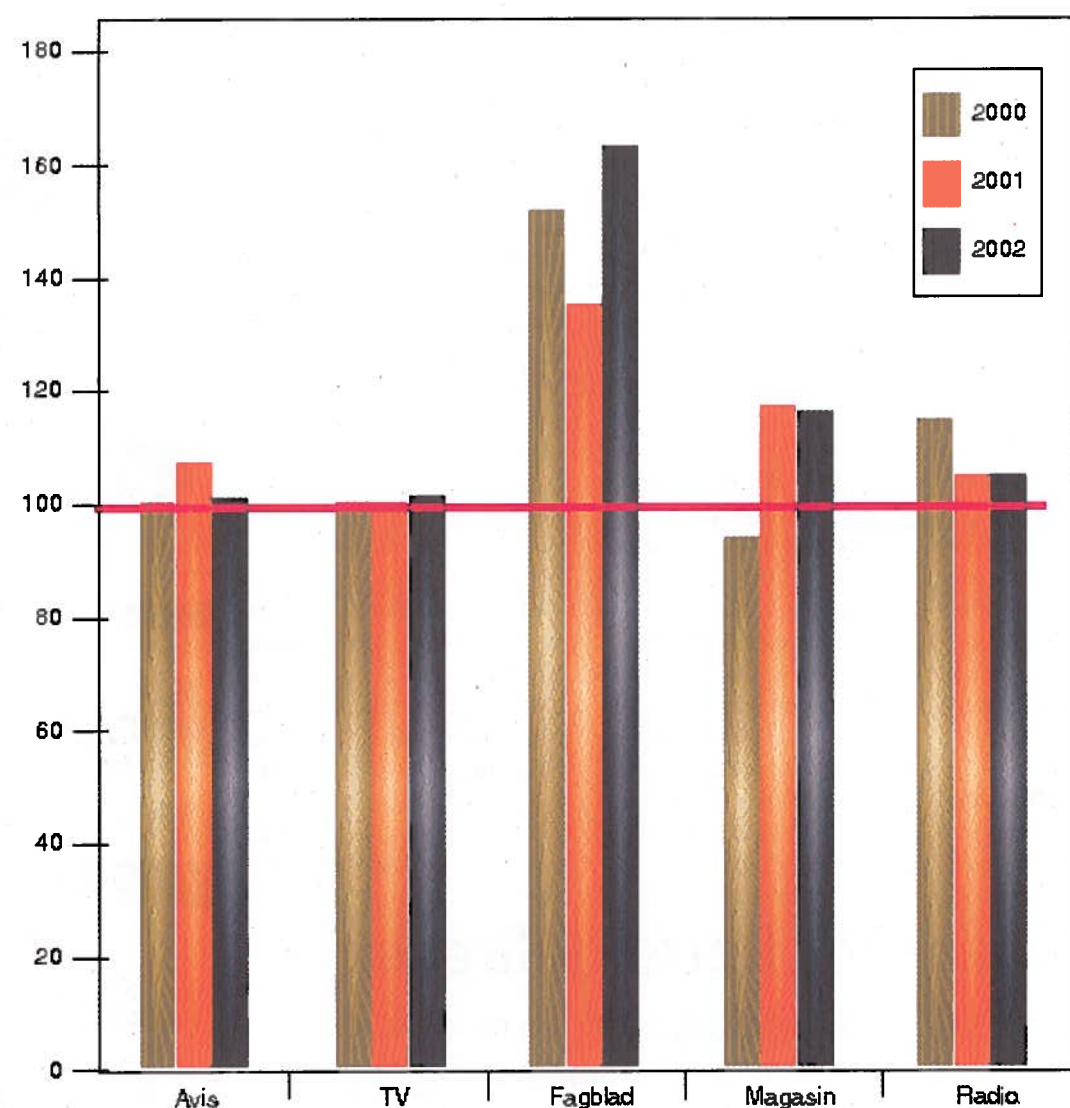
POWEL

KJP MNDRE!
Tenger du at du har tenkt å kjøpe? Kjøp mindre.
Stavanger kommune, forvaltning renovasjon

Vil kjøpe mer, bruke mer, og kaste mer?
KST MNDRE!
Det går an å reparere i stedet for å kjøpe nytt. Se www.greenmap.no Kest mindre.
Stavanger kommune, forvaltning renovasjon

I FAGPRESSEN TREFFER DU IKKE HVEM SOM HELST

Det er det som er poenget.

Velg fagblad til annonseringen fordi:

Blant fagbladleserne er det 1,6 ganger flere som har innkjøp som hovedbeskjeftigelse enn i befolkningen forøvrig

Kilde: Norsk Gallup
F&M Affinitetall

“Usprøytet” - men sprøytet

Også økologiske avlinger møter på skadedyr. Og ikke alle skadedyr lar seg overtale til å flytte seg til konvensjonelle åkre.

JORUNN GRAN
Natur & miljø Bulletin

— Det er rent hyklari å kalle det økologi når man utvinner giftstoffer fra blomster og sprøyter dem utover markene i store konsentrasjoner, skriver framtidsforsker Martin Ågerup i avisa Information.

— Kan man kalle det økologi når man utvinner giftstoffer fra blomster og sprøyter dem utover markene i store konsentrasjoner, spør framtidsforsker Martin Ågerup i avisa Information.

POTETBILLENE KOM

Forspillet til Ågerups uttalelse er danskenes besøk av coloradobillen i sommer. Billene klarte ikke å skille mellom konvensjonelle og økologiske potetavlinger, og de økologiske bøndene måtte ty til sprøytene. Men sprøytene kunne ikke fylles med gjengse sprøytemidler. Det måtte naturmidler til. En økologisk potetbonde fikk derfor dispensasjon til å sprøyte med et hollandsk middel utvunnet fra krysantemumblomster. Dette middelet er tillatt brukt i økologisk landbruk innenfor EU, og er ifølge Ågerup ett av flere såkalte økologiske sprøytemidler basert på blant annet planteoljer, jernfosfat kobber og svovel.

FLOWERPOWER

“Krysantemumblomster er jo noe av det mest naturlige som finnes og i oven i kjøpet pene å se på. Og nettopp blomsterbarne har jo alltid vært glade i økologi” skriver Martin Ågerup på kommentarplats i Information. Men framtidsforskeren påpeker at hvis man ser bort fra det han kaller økologenes romantiske mytologisering av det naturlige, er det slik at mange av de mest

vi har frost hver vinter, er økologi fullstendig perspektivløst i en global sammenheng, tordner Ågerup, før han setter et bittelite plaster på såret:

— Jeg skal være den første til å anerkjenne at økologibølgen har hatt visse gavnlige effekter, konvensjonelle bønder er for eksempel blitt presset til å bruke færre og mer skånsomme sprøytemidler.

— IKKE DET SAMME

Uimotsagt stod Ågerup i Informations spalter i nøyaktig sju dager, før en økologisk innstilt leser kunne informere om følgende:

— Problemet med sprøytemidlene er ikke at de ikke er naturlige, problemet er at de er fossile, skriver Tor Jordbo fra Roskilde. — Naturmidler har ikke de samme problemene med å være tungt nedbrytbare, hormonforstyrrende og så videre som produkter som er modifiserte utgaver av råolje.

giftige substansene i verden er naturlig forekommende, og at giftighet ikke er en egenskap i seg selv, men en følge av konsentrasjonen av stoffer.

Ifølge Ågerup er årets krysantemumsprøyting mest alvorlig i globalt perspektiv.

— Når økologene ikke engang kan holde seg fra å sprøyte i en klima som det danske der

Naturlige sprøytemidler tillatt i økologisk landbruk

En rekke naturpreparater er godkjent ifølge det norske godkjenningsorganet Debio og EUs forordninger for økologisk landbruk.

Preparat	Virksomt stoff - mengde
Cedomon	Pseudomonas chloraphis: 150g/l
Ferramol	jernfosfat
Florina	mineralolje: 8,7 g/l
Konsentrat mot insekter	fettsyrer kaliumsalter: 515 g/l
Mycostop	Streptomyces griseoviridis: 330 g/kg
Pokon Bio-insekt	fettsyrer kaliumsalter: 8 g/l
Rotstop	Phlebiopsis gigantea: 120 g/kg
Spray mot insekter	fettsyrer kaliumsalter: 20 g/l
Spray mot meldugg	lecitin: 0,705 g/l
Svovelkalk	svovel: 80 g/l svovelpolysulfid: 190 g/l
Thiovit Jet	svovel: 800 g/kg
Viltvekk	eteriske oljer: 10 g/l

— Trenger bekjempningsmidler

Det er helt naturlig å sprøyte økologiske avlinger. Bare man sprøyter med riktig middel i riktig dose på riktig sted.

Styreleder Kurt Atle Hansen i Oikos (medlemsorganisasjonen for økologisk hagebruk og landbruk) bekrefter at også norsk økologisk landbruk sprøyter med naturmidler:

— Biologiske bekjempningsmidler er tillatt, og det er sammensetning, konsentrasjon og bruken som avgjør giftvirkningen av slike midler, sier

Hansen. — Det er feil å påstå at det nordiske klimaet ikke trenger bekjempningsmidler, men økologiske landbrukere i Norge er meget restriktive med bruk av slike midler. Økologi handler om å tilstrebe en naturlig balanse. Det at vi bruker tre til fem år på å legge om driften fra konvensjonell til økologisk skyldes at vi ønsker å unngå behov for dramatisk bruk av bekjempningsmidler.

100 000 i straff for ulvedrap

Den 38-årige svenske jegeren som skjøt en ulv i vinter, angrep trolig på skuddet mot det han antok var en rev.

JENS P. TOLDNÆS
Natur & miljø Bulletin

Mens de som skyter rovdyr her til lands som regel slipper unna lovens mer eller mindre lange arm, er det tøffere over kjølen. Få uker før jul i fjor vasket den 38-årige svenske jegeren på et reveåte sammen med en kamerat. Det var snø og fullmåne i Edsleskog i Dalsland.

Da det omsider dukket opp et dyr, skjøt 38-åringen umiddelbart. Ifølge ham selv var han overbevist om at det var en rev han skjøt på.

Ifølge bladet Jakttidningen & Fiskevatten var det mannen selv som ringte til politiet og fortalte og fortalte om hva som var skjedd. Det hjalp ham bare delvis da den svenske riksadvokaten tok ut tiltale mot mannen.

NEGATIV TIL ULV

Ifølge tiltalen mot mannen burde han, fordi han var en erfaren jeger, ha oppdaget at det ikke var en rev han sikket på. Det var dessuten kjent at tre ulver holdt til i området på det tidspunktet jakten fant sted. Under rettsaken kom det i tillegg fram at

mannen hadde uttalt seg negativt om ulv under samtale med en ulvesporer noen dager i forveien.

Under rettsaken fastholdt mannen at det dødbringende skuddet var en feiltakelse som en følge av at ulven sank i snøen da den nærmet seg åttet, og følgelig liknet på en rev som på grunn av redusert høyde over marken.

Jegeren poengterte også at hvis han hadde skutt ulven med overlegg, ville han neppe ha ringt politiet. Han ble trodd av retten, men ble likevel ansett for

å ha vært grovt uaktsom. Etter som ulven er en fredet art, ble han også dømt for såkalt grovt jaktbrudd.

SAMFUNNSTJENESTE

Fordi mannen tidligere var ustraffet, slapp han fengsel. I stedet ble han idømt 140 timers samfunnstjeneste. Retten anså også at det svenske Naturvårdsverkets krav om erstatning var å anse som rimelig og mannen må derfor belage seg på å betale 100 000 i skadeerstatning som en følge av de kostnadene saken har for den svenske staten.

MILJØVERNHEITEN

Miljøvernrådgiaver

(100% fast stilling) St.nr. 50031

Kristiansand tilstreber en bærekraftig utvikling, og fikk miljøvernministerens Bymiljøpris i 2002. Kommunen deltar i flere nasjonale og internasjonale pilotprosjekter når det gjelder bærekraftig utvikling.

Kristiansand bygger nå opp en egen miljøvernhet i teknisk sektor. Miljøvernheten har ansvaret for myndighetsutøvelse, miljøovervåking, informasjon og holdningsskapende tiltak (LA 21), samt koordinering av miljøforvaltningen i kommunen. Enheten inkluderer også kulturminnevern.

I miljøvernheten er det ledig stilling som miljøvernrådgiaver. Miljøvernrådgiaveren vil bli sentral i arbeidet med bærekraftig utvikling i kommunen. I dette inngår informasjon og holdningsaksjoner, medvirkningsprosesser og kontakt med organisasjoner og næringsliv. Miljøsertifisering av bedrifter og offentlige etater samt internasjonal kontakt er også sentrale oppgaver, sammen med deltagelse i annet miljøvernarbeid.

Det søkes etter person med miljøfaglig, eventuelt informasjonsfaglig kompetanse/utdanning, fortrinnsvis på hovedfag/masternivå. Det legges vekt på erfaring med miljøvernarbeid og/eller informasjonsarbeid, datafering og engelskkunnskaper. Erfaring fra arbeid med bærekraftig byutvikling er en fordel. Videre vektlegges god skriftlig og muntlig framstillingsevne, gode samarbeidsevner, fleksibilitet og engasjement. Lønn etter avtale.

Nærmere opplysninger om stillingen fås ved henvendelse til miljøvernchef Øystein Holvik, tlf. 38075630, mobiltlf. 90203927 eller e-mail oystein.holvik@kristiansand.kommune.no.

Stillingsannonser er også lagt ut på internett under finn.no. Søknadsskjema kan lastes ned fra www.kristiansand.kommune.no/skjemaer/doc/still02.doc.

Søknad på standard skjema med kopier av vitnemål og attester sendes til: Kristiansand kommune, miljøvernheten, Serviceboks 417, 4604 Kristiansand. Søknad og vedlegg returneres ikke, og makuleres etter 3 måneder. De som har søkt på miljøvernkonulentstilling våren 2003 bes gi beskjed skriftlig eller på mail dersom de ønsker å la søknaden også gjelde miljøvernrådgi-verstillingen. De behøver da ikke sende ny søknad.

Søknadsfrist: 15. september 2003.

NYTT
OM
KLIMA

— CO₂-avgift i 2005

En rådgivende gruppe i det japanske miljøverndepartementet foreslår karbonskatt fra 2005.

Planen som japanerne har utformet er ennå ikke veldig spesifisert, men behovet for å stanse den globale oppvarmingen er sterkt understreket ifølge Japan Times. Nå gjenstår å overbevise både folket og myndighetene.

Forslaget japanerne skal ta stilling til, er avgift på fossile brenslers, inkludert bensin, beregnet ut fra karboninnhold. Målet er å redusere

utslippene av CO₂ som står for mer enn 90 prosent av Japans utslipp av klimaødeleggende gasser. Det japanske miljøverndepartementet har liten tro på at det blir mulig å fylle Japans forpliktelser etter Kyoto-protokollen uten miljøavgiften. Japans forpliktelse er en utslippsreduksjon på seks prosent mellom 2008 og 2012 i forhold til 1990-nivå.

— Vi er nå klare for å starte diskusjonen om CO₂-avgift innenfor relevante sirkler, sier miljøvernminister Shunichi Suzuki.

Avgiften på karbon er ventet å dempe energiforbruket i husholdninger, i industrien og i transportsektoren, i og med at prisene på både olje, kull og naturgass vil øke. Og noen av avgiftspengene skal brukes til å subsidiere enøktiltak.

— Umulig å begrense utslipp

Det amerikanske forurensningstilsynet (EPA) sier at de ikke har myndighet til å begrense utslipp av CO₂ og andre drivhusgasser.

EPA sier de ikke kan gjøre noe for å begrense klimapåvirkninger uten lovhjælp fra Kongressen. Denne uttalelsen medfører ifølge informasjonstjenesten Bloomberg.com at amerikansk bilindustri og kraftleverandørene ikke behøver å forholde seg til standardene nedfelt i Clean Air Act fra 1977.

Uttalelsen kommer nemlig som følge av to rettsaker som hadde som mål å tvinge EPA til å se på drivhusgasser som forurensning underlagt Clean Air Act.

Michael Shanahan ved American Petroleum Institute mener avgjørelsen om å vurdere CO₂ annerledes enn andre forurensningskilder er bra for den amerikanske økonomien.

— Hvis man behandlet CO₂ som en etablert forurensningskilde, ville man presse opp kostnadene på energi og skade amerikansk økonomi, sier Michael Shanahan ifølge Bloomberg.com.

Uttalelsen om CO₂ kom dagen etter at EPA hadde informert om en regelendring som skal gjøre det lettere for oljeraffinerier og kraftselskaper å oppgradere anlegg uten å forholde seg til nye utslippskrav. Flere stater truer med å trekke denne regelendringen for retten.

— Denne uka er en av de svarte for miljøvernet siden EPA ble opprettet i 1970, sier regjeringsadvokat Richard Blumenthal i Connecticut. — Men vår stat vil fortsette med å motkjempe Bush-administrasjonens korstog mot folkehelsen.

USAs utslipp av såkalte drivhusgasser økte med 12 prosent fra 1990 til 1999 ifølge en føderal rap-

port som kom i fjor. Mye tyder på at økningen i utslipp av klimaødeleggende gasser vil være på 43 prosent i perioden 2000 til 2020. Hvis det amerikanske forurensningstilsynet (EPA) fikk lovhjælp til å begrense utslipp av drivhusgasser, ville driften ved flere enn 20000 fabrikker, kraftverk og andre anlegg bli påvirket.

Russisk klimakonferanse

29. september går startskuddet for den internasjonale miljøkonferansen i Moskva.

Mange spekulerer i om russerne kan være på nippen til å godkjenne Kyoto-protokollen denne høsten, men den russiske klimakonferansen kan også sees i lys av russernes ønske om å gå noen nye runder omkring de vitenskapelige fakta om sammenhengen mellom utslipp fra menneskelig aktivitet og endringer i det globale klimaet. Russerne har tidligere understreket at et varmere klima ikke nødvendigvis vil skade Russland.

Hoveddiskusjonene under den

fem dager lange konferansen i Moskva skal ifølge arrangørene gå omkring de vitenskapelige aspektene ved klimaforandringer, konsekvenser av disse og tiltak for tilpasning til eksisterende og framtidige klimaforandringer.

Ifølge Reuters nyhetstjeneste AlertNet har en viseminister i departementet for naturressurser nylig sagt at dokumentene som omhandler Kyoto-protokollen skal legges fram for parlamentet i høst, og kanskje allerede før åpningen av klimakonferansen. Likevel er det vanskelig å si noe om tidskjema for godkjenning av avtalen.

kalenderen

6. SEPTEMBER

Sykkelfestival
Sted: Youngstorget, Oslo
Arr: Syklistenes Landsforening
Tlf: 22 47 30 40

29. SEPTEMBER - 3. OKTOBER

World Climate Change Conference, Moskva
www.wccc2003.org

6. - 10. OKTOBER

Internasjonal miljøjournalist-konferanse
Sted: St. Petersburg, Russland
Arr: International Federation of Environmental Journalists
www.ifej.org

17. - 18. NOVEMBER

Biobrenseldagene
Sted: Grand Hotel Terminus, Bergen
Arr: Norsk Bioenergiforening
Tlf: 23 36 58 70
www.nobio.no

redaksjon

REDAKTØR:

Jorunn Gran | Tlf. 22 40 24 25

REDAKSJON:

Jens Petter Toldnæs | Tlf. 22 40 24 23
Tone Mikalsen | Tlf. 22 40 24 24

ADRESSE: Pb 342 Sentrum, 0101 Oslo
Tlf. 22 40 24 00 | faks 22 40 24 10
Mail: redaksjonen@naturvern.no

ABONNEMENT: 280 pr. år (privat) 600 pr. år
(bedrifter) ANNONSER: HS Partner,
tlf. 62 94 64 00, faks 62 94 64 05

UTGIVER: Norges Naturvernforbund
www.naturvern.no
TRYKK: Gan Grafisk as
NESTE UTGAVE: 19. september

Nesten bare på www

Ingen fjellrev-ungling er registrert i Borgefjell i sommer.

www.fjellrev.no er et av få steder her i landet med sannsynlighet for å treffe fjellrev. I år er det ikke registrert en eneste fjellrev-ungling på Borgefjell og situasjonen for arten er mer dystre enn på lenge.

JORUNN GRAN
Natur & miljø Bulletin

Bestanden av fjellrev i Norge er sannsynligvis ikke større enn om lag 50 ynglende individer. I 2002-sesongen ble det registrert flere valpekull i Borgefjell. Nå er situasjonen mer dystre.

— Når en art i den norske fjellheimen er i ferd med å dø ut må det ikke stå på penger eller innsats, sa Kjell Derås i Norges Naturvernforbund i Nord-Trøndelag nylig til NRK.

Blant tiltakene som blir fore-

slått for å berge fjellreven, er jakt på den konkurrerende rødreven og mating av fjellreven. En kanskje vel så viktig del av innsatsen som gjøres for å berge fjellreven som art i Norge, er en informasjonsside på internett.

Nettstedet www.fjellrev.no gir grundig informasjon om fjellreven som art, historikk om fjellrevens utbredelse, status om størrelsen på bestanden og faktorer som utrydder arten. Og siden knapt nok en eneste av oss kommer til å møte på et eksemplar av arten "sjarmør i pels"

under våre vandringer i fjellet, er www.fjellrev en mulighet til å beundre et vakkert og sjeldent dyr.

Nettstedet www.fjellrev.no tar seg friheter innenfor design av informasjon som egentlig er forbudt for den som vil snakke til folk via internett. Men Skuggsjå AS skal ha ros for at de har vært med på å skape dette pustehullet i naturvenners hverdag. Hvem kan vel motstå kombinasjonen av isblå fjell og bedende blikk fra revevalper som vil ha hjelp til å bli store og mange?

"Charlton kjørte over Wolves, men vanskelig å vurdere den prestasjonen, da ulvene i Premier League ser ut til å ha vanskeligere kår enn sine brødre i Østerdalen!"

DAGBLADETS FOTBALLEKSPERT JON SAGBAKKEN TVILER PÅ WOLVERHAMPTON I ÅR